

กลไกความร่วมมือไทย-จีนเชิงนโยบายเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเล รุ่นใหม่ภายใต้บริบท BRI

Mechanisms of policy cooperation between Thailand and China on the new overseas Chinese in Thailand under BRI context

ศิริลักษณ์ ตันตยกุล

Sirilak Tantayakul

chenyulan@hotmail.com

Received: 27/12/65 Revised: 18/02/66 Accepted: 18/02/66

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องกลไกความร่วมมือไทย-จีนเชิงนโยบายเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ภายใต้บริบทข้อริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหม (Belt and Road Initiative: BRI) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากลไกความร่วมมือเชิงเครือข่ายของชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ในประเทศไทยภายใต้บริบท BRI (2) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาคมชาวจีนรุ่นใหม่และภาครัฐของไทย (3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการร่วมมือในการสร้าง “ประชาเชื่อมโยง” ภายใต้บริบท BRI การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม พบว่า ชาวจีนรุ่นใหม่ที่มาอยู่อาศัยในประเทศไทยช่วงหลังประเทศจีนปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศตั้งแต่ปีค.ศ. 1978 มีจำนวน

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เพิ่มมากขึ้นและมีความสำคัญต่อการค้าการลงทุนภายใต้บริบท BRI โดยชาวจีนรุ่นใหม่ที่แปลงสัญชาติเป็นไทยสามารถเป็นผู้นำในองค์กรสมาคมของชาวจีนที่มีความร่วมมือในเชิงเครือข่าย ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาคมของชาวจีนรุ่นใหม่กับภาครัฐของไทยใน 4 มิติมีการปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน สมาคมของชาวจีนรุ่นใหม่มีปฏิสัมพันธ์สูงมากในด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน มีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ในการสถาปนามิตรภาพระหว่างไทย-จีน มีปฏิสัมพันธ์ในระดับปานกลางในด้านการศึกษาและวัฒนธรรม และไม่มีปฏิสัมพันธ์ในประเด็นด้านความมั่นคง

คำสำคัญ: ชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่; กลไกความร่วมมือเชิงนโยบาย;
สมาคมชาวจีน

Abstract

In this research entitled "Mechanisms of policy cooperation between Thailand and China on the new overseas Chinese in Thailand under BRI context," the objectives were to study (1) the mechanism of network buildings of the new overseas Chinese in Thailand under the context of Belt and Road Initiative (BRI) (2) the interaction between the new overseas Chinese Associations and the Thai government sectors (3) the mechanism development for promoting people-to-people exchanges and networking

opportunities. This research was qualitative research consisting of documentary research and field research. The research found that since 1978 the number of new overseas Chinese migrating to Thailand has increased enormously. The new overseas Chinese in Thailand has an important role for trade and investment under the BRI context. New overseas Chinese who became nationalized Thai citizens are able to establish the associations with network buildings. The study found that interactions between the new Chinese associations and Thai governmental sectors in 4 dimensions showed different interactions. Many new overseas Chinese business associations are very active in trading and investment, however, there has been only a symbolic interaction in the establishment of friendship cities between Thailand and China. Many new Chinese associations interact moderately in education and culture, but have no interaction on security issues.

Key words: new overseas Chinese; mechanisms of policy cooperation; Chinese associations

บทนำ

ชาวจีนอพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างแดนมาเป็นเวลาช้านานแล้ว การเปิดกว้างสู่โลกภายนอกหรือการปิดตัวอยู่หลังม่านไม้ไผ่เป็นปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปมา สะท้อนถึงนโยบายและความเชื่อมั่นของจีนแต่ละช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่ปีค.ศ. 1949 ภายหลังการปฏิวัติไปสู่การปกครองแบบสังคมนิยม ประเทศจีนมีการติดต่อเชื่อมโยงกับโลกภายนอกน้อยมาก เมื่อรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มปฏิรูปเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1978 จึงเป็นเวลาที่จีนได้เปิดตัวสู่โลกอีกครั้ง ช่วงเวลา 40 กว่าปีของการปฏิรูปเศรษฐกิจทำให้ประเทศจีนพลิกโฉมหน้าจากความล้าหลังเป็นมั่งคั่งและมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เมื่อแรกเริ่มเปิดประเทศในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ รัฐบาลจีนได้เชื้อเชิญชาวจีนโพ้นทะเลกลับไปลงทุนในจีนและมีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพการเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนา ในสายตารัฐบาลจีน ชาวจีนที่อาศัยอยู่นอกประเทศจึงเป็นจุดเด่น/ข้อได้เปรียบและแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของจีน นับตั้งแต่ปีค.ศ. 2013 ที่รัฐบาลจีนประกาศข้อริเริ่ม “แถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหม” (Belt and Road Initiatives: BRI) เปิดตัวอย่างรอบด้าน เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศเพื่อนบ้านตามแนวระเบียงเศรษฐกิจในการผลักดันความร่วมมือและการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับมิตรประเทศ นอกจากการผลักดันโดยรัฐบาลจีนแล้ว กลไกและเครื่องมือสำคัญในการสร้างประชาคมร่วมชะตากรรมและการเชื่อมโยงระดับประชาชน อันเป็นพลังสำคัญของการขับเคลื่อนแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมยุคใหม่ คือ เครือข่ายของชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งในงานวิจัยนี้สนใจศึกษา “ชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่” ที่อพยพจากแผ่นดินใหญ่มาสู่ประเทศไทยภายหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจในปีค.ศ. 1978 บทบาทในการเป็นสะพานเชื่อมต่อการดึงดูด

การลงทุน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และการเชื่อมต่อดังกล่าวโดยภาคประชาสังคม

จากข้อมูลของสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเล ในปัจจุบันชาวจีนโพ้นทะเลมีจำนวนมากกว่า 60 ล้านคน และมีอิทธิพลต่อสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลแต่ละประเภทกว่า 25,000 แห่ง โรงเรียนจีนเกือบ 20,000 แห่งที่อยู่ทั่วโลก (魏斌武, 2018, p.1) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีชาวจีนโพ้นทะเลและผู้มีเชื้อสายจีนอาศัยอยู่มากที่สุดในโลก (ประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วน 14% ของประชากรทั้งหมด) ชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ที่มาตั้งรกรากในประเทศภายหลังการเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจของจีน ประกอบด้วยผู้คนหลากหลายประเภท เช่น นักธุรกิจ นักลงทุน วิศวกร นายช่าง พนักงานผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก ฯลฯ กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศโดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Nukitragasan, 2019) ในมุมมองของประเทศเจ้าบ้านซึ่งชาวจีนรุ่นใหม่อพยพไปแสวงหาอนาคตที่ดีกว่านั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลายภาคส่วนมีมุมมองต่อชาวจีนรุ่นใหม่ที่แตกต่างกันไป

ภายใต้บริบทของข้อริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ 21 อันเป็นหัวใจของการดำเนินนโยบายการทูตเชิงรุกอย่างเป็นองค์รวมของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ผู้นำรุ่นที่ 5 ของจีน ซึ่งมีองค์ประกอบของการทูตชายแดน การเผยแพร่อิทธิพลทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี และการก้าวสู่อันดับหนึ่งโลกดิจิทัล บทบาทของจีนบนเวทีโลกเพิ่มสูงขึ้นและกำลังจะก้าวล้ำกว่าสหรัฐอเมริกาในหลายๆ ด้าน (张维为 · 2019; Callahan, 2016) ในทัศนะ

ของนักวิชาการแห่งคลังสมองระดับสูงของจีน BRI ให้ความสำคัญกับการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มุ่งไปในทางแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ดังปรากฏในหลักการสำคัญของ BRI คือ “ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมสร้างสรรค์ ร่วมแบ่งปัน” รวมทั้งความสำคัญกับเรื่อง “ประชาเชื่อมโยง” ซึ่งเครือข่ายของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นกลไกสำคัญของการสร้างความร่วมมือในระดับสังคมและการเชื่อมโยงกับภายนอกประเทศจีน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่ามุมมองของฝ่ายจีนและฝ่ายไทยต่อบทบาทของชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ภายใต้บริบท BRI นั้นมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สะท้อนถึงความซับซ้อนซ่อนเงื่อนและแฝงไว้ด้วยมุมมองของฝ่ายรุกที่แสวงหาโอกาสอย่างเต็มที่กับฝ่ายรับที่อาจจะปรับตัวไม่ทันต่อเกมที่พลิกผัน ขณะที่จีนแสดงจุดยืนของ “ความร่วมมือเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน” แต่ประเทศในแถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหมที่จะร่วมมือกันนั้นยังมีความรู้สึกหวาดระแวงและหวั่นเกรงอิทธิพลของจีน ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาร่วมกันกับนักวิชาการฝ่ายจีน โดยผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญของการศึกษาโลกความร่วมมือเชิงนโยบายเกี่ยวกับชาวจีนรุ่นใหม่ผ่านการเชื่อมโยงของเครือข่ายสมาคมชาวจีน ผลการศึกษานำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการสร้างโลกความร่วมมือเชิงนโยบายที่เหมาะสมเพื่อสร้างสรรค์และตอบโจทย์ “ประชาเชื่อมโยง” ภายใต้บริบท BRI อย่างเป็นทางการ อันนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาร่วมกันได้อย่างยั่งยืนบนผลประโยชน์ร่วมกัน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยความร่วมมือของผู้แสดงบทบาทสำคัญในภาคประชาสังคม ได้แก่ หอการค้าไทย-จีน สมาคมนักธุรกิจยุคใหม่ไทย-จีน สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน และสมาคมถิ่นเดียวกันซึ่งก่อตั้งโดยชาวจีนรุ่นใหม่ ซึ่งมีกิจกรรมส่งเสริมและขับเคลื่อนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในบริบทของข้อริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหม ในมิติของการค้าการลงทุน การต่างประเทศ การศึกษาและวัฒนธรรม และความมั่นคง โดยดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือของศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน (วช.) ในฐานะคลังสมอง เพื่อแสวงหากลไกความร่วมมือเชิงนโยบายเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ภายใต้บริบท BRI คุณลักษณะสำคัญของการวิจัย มีดังนี้

1. เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมของภาคประชาสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ ซึ่งผู้นำสมาคมฯ ได้แก่ ชาวจีน(รุ่นใหม่) ที่เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นไทย สมาชิกของสมาคมจะประกอบด้วยชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ที่อยู่พหุมาตั้งรกรากในประเทศไทยภายหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจและการเปิดประเทศของจีน ตั้งแต่ปีค.ศ. 1978

2. เป็นการศึกษาเจาะลึกเพื่อให้เข้าใจแนวคิดและบทบาทของผู้นำสมาคมชาวจีนรุ่นใหม่ โดยทำการวิจัยภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 26 คน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในประเทศจีนใช้วิธีการสัมภาษณ์ผ่านทาง WeChat และการประชุมกลุ่มย่อย 1 ครั้ง (วันที่ 22 กันยายน 2563) ด้วยความร่วมมือจากศูนย์จีนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านจีนศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านชาวจีนโพ้นทะเลจำนวน 12 คนร่วมประชุม

3. เป็นการพิจารณาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของการพัฒนาเครือข่ายสมาคมของชาวจีนรุ่นใหม่ การติดต่อสื่อสารกับสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลประเทศจีน และการปฏิสัมพันธ์กับกลไกภาครัฐของไทย ทั้งเครือข่ายภายในประเทศและระหว่างประเทศ

4. เป็นการพรรณานาความและการวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ ผู้วิจัยลงไปศึกษาสภาพแวดล้อมของภาคประชาสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ และบทบาทของผู้นำสมาคมฯ เพื่อให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ตลอดจนเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างคลังสมองด้านชาวจีนโพ้นทะเล (มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เมืองเซี่ยเหมิน ประเทศจีน) กับศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน (วช.) ของไทย ในการแสวงหากลไกความร่วมมือเชิงนโยบายเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ภายใต้บริบท BRI เพื่อนำผลการวิจัยไปสร้างความร่วมมือเชิงนโยบายกับเครือข่ายสมาคมชาวจีนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญภายใต้บริบท BRI โดยเฉพาะการเชื่อมโยงของภาคประชาชน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. จากการศึกษาพบว่าปรากฏการณ์การอพยพของชาวจีนไปอาศัยอยู่ต่างประเทศภายหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจในทศวรรษที่ 1980 ตามมาด้วยนโยบายส่งเสริมให้คนจีนออกไปลงทุนนอกประเทศ ทำให้กระแสรุกสร้างชุมชนและสังคมของชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ในต่างแดนปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน

ในมุมมองของนักวิชาการจีน ชาวจีนโพ้นทะเล (华侨) ชาวจีนที่แปลงสัญชาติแล้ว (外籍华人) เป็นพลังสำคัญของการขับเคลื่อนแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมยุคใหม่ ตามที่การริเริ่ม “แถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหม” เปิดตัวอย่างรอบด้าน ทำให้ชาวจีนในต่างประเทศสามารถอาศัยการพัฒนาของจีน ความร่วมมือระหว่างจีนกับต่างประเทศเป็นสะพานเชื่อมต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศมาตุภูมิและประเทศที่พำนักอาศัย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเชื่อมต่อกับภาคประชาสังคม โรงเรียนจีน สื่อจีนโพ้นทะเล และสมาคมจีนถือเป็นสามเสาหลักสำคัญของสังคมชาวจีนในต่างประเทศ (陈瑞娟, 2016) ถึงแม้คำว่า “ชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่” ไม่ได้มีนิยามที่กำหนดไว้ชัดเจน ตามกฎหมาย (李其荣, 2008, p. 72) แต่ในวงวิชาการมีการอธิบายความหมายของชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ หมายถึงชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่ย้ายไปอาศัยอยู่ต่างประเทศนับตั้งแต่มีการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีนในปี 1978 หมายถึงชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ที่เข้ามาอยู่อาศัยเป็นการถาวรหรือได้รับสัญชาติของประเทศที่อพยพไป (张秀明 · 2001 ; 赵和曼, 2003) คำศัพท์เรียกขานว่า “ชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่” แปรมาจากคำศัพท์จีน “ซินหัวเจียวหัวเหริน” (新华侨华人) จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แห่งมหาวิทยาลัยจันทัน ณ เมืองกว่างโจว การศึกษานิยามศัพท์จีนคำว่า “ชาวจีนโพ้นทะเล” (华侨 / หัวเจียว) หมายถึงชาวจีนที่อพยพไปอาศัยอยู่ต่างประเทศ โดยยังคงถือสัญชาติและใช้พาสปอร์ตจีน ชาวจีนโพ้นทะเลในอดีตรุ่นอพยพแบบเสื้อผืนหมอนใบนั้นจะถือใบต่างดาว ส่วนคำว่า “หัวเหริน” (华人) แปลว่า “คนจีน” ซึ่งในกรณีที่ชาวจีนโพ้นทะเลที่แปลงสัญชาติแล้ว ในสายตาของคน

ภายนอกรวมทั้งตัวผู้แปลงสัญชาติเอง แม้จะได้รับสัญชาติประเทศในดินแดนโพ้นทะเล ชาวจีนคนนั้นก็ยังคงความเป็นชาวจีนอยู่ หรือลูกจีนที่เลือกสัญชาติตามสถานที่เกิดในประเทศที่บิดามารดาไปตั้งรกรากอาจจะบอกได้ว่าเป็นคนจีน (แต่ไม่มีสัญชาติจีนแล้ว) และยังมีคำที่ใช้แพร่หลายอีกคำคือผู้ที่มีเชื้อสายจีน “หัวฮ้อ” (华裔) หมายถึง คนที่มีเชื้อสายจีน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 30 สิงหาคม 2563) เช่น ชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น

สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น การเข้ามาของชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยช่วงหลังประเทศจีนปฏิรูปและเปิดประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การอพยพของชาวจีนรุ่นใหม่มีมาจากหลากหลายพื้นที่ที่แตกต่างจากชาวจีนรุ่นเก่าจากกมณฑลกว่างตง (กวางตุ้ง) และฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) ที่อพยพเข้าสู่สยามในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง นับตั้งแต่จีนมีนโยบายข้อริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมในปี ค.ศ. 2013 ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาวจีนรุ่นใหม่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดความร่วมมือในด้านการค้าการลงทุน และภายหลังวิกฤต COVID-19 มีแนวโน้มว่านักลงทุนจีนจะมาลงทุนในระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกของไทยอีกจำนวนมาก จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าแนวโน้มของคนจีนที่จะเข้ามาทำงาน ณ ประเทศไทยในอนาคตจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถสูง เช่น วิศวกร และครอบครัวของนักลงทุน หากการพัฒนาพื้นที่ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกมีทิศทางของการเน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม ยานยนต์ไฟฟ้า พลังงานสะอาดและปัญญาประดิษฐ์ พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นเป้าหมายของการย้ายฐานการผลิตของบริษัทจีนและสังคมของชาวจีนรุ่นใหม่ในพื้นที่ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกจะเป็นสังคมที่มุ่งสู่ออนาคต และประกอบด้วย

บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เมื่อมาทำงานที่ประเทศไทยก็นำครอบครัวมาอยู่ด้วย ส่งลูกเรียนโรงเรียนนานาชาติและต้องการการดูแลผู้สูงวัย ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในแถบพื้นที่ระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออกจึงสามารถทำรายได้มหาศาลจากกลุ่มลูกค้าชาวจีน (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 22 กันยายน 2563)

ในการหาคำตอบว่า ณ ปัจจุบันชาวจีนใหม่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีจำนวนเท่าไร? มีความคิดเห็นมากมายในวงวิชาการที่ไม่ตรงกัน จากการประมาณการของศาสตราจารย์จวงกั๋ว แห่งมหาวิทยาลัยเซี่ยเหมิน ระบุว่าในปี ค.ศ. 2007 จำนวนผู้อพยพชาวจีนรุ่นใหม่ในประเทศไทยช่วง 20 ปีที่ผ่านมาอยู่ที่ประมาณ 400,000 ถึง 500,000 คน เนื่องจากจำนวนชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันรัฐบาลท้องถิ่นของจีนได้มีระเบียบการในการทำบัตรประจำตัวชาวจีนโพ้นทะเล ชาวจีนที่ได้สัญชาติของประเทศที่ไปตั้งรกราก ชาวจีนโพ้นทะเลที่กลับคืนสู่มาตุภูมิ และบัตรครอบครัวญาติพี่น้องชาวจีนโพ้นทะเล จากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์จู่เจินหมิน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประเทศไทยของสภาสังคมศาสตร์แห่งมณฑลยูนนาน ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ตามบทบัญญัติและการทำบัตรประจำตัวชาวจีนโพ้นทะเล ชาวจีนที่มาท่องเที่ยวระยะยาว นักศึกษาที่มาเรียนต่อเหล่านี้ไม่นับเป็นชาวจีนโพ้นทะเล ในมุมมองของการอพยพย้ายถิ่นชาวจีนกลุ่มนี้อาจจะอยู่ในประเทศไทย 3 - 6 เดือน หรืออาจจะอยู่นานหลายปีโดยการเดินทางไปมา อย่างไรก็ตามชาวจีนกลุ่มนี้เป็นพลเมืองจีน ในส่วนที่เป็นชาวจีนแปลงสัญชาติและกลุ่มที่เป็นชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ในสังคมไทย สำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลมีจำนวนตัวเลขประมาณการของผู้เป็นชาวจีนโพ้นทะเลและชาวจีนที่แปลงสัญชาติแล้วอยู่ทั่วโลก แต่จำนวนตัวเลขในกรณีของประเทศไทยนั้นยังไม่มีข้อมูลที่เป็น

ทางการ ดังนั้น การศึกษาสังคมของชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ในประเทศไทยจึงควรมีการสำรวจเชิงลึกจากข้อมูลของสมาคมถิ่นเดียวกันและสมาคมการค้าของชาวจีนรุ่นใหม่ เพื่อทราบถึงพัฒนาการของสมาคมเหล่านั้นและบทบาทในปัจจุบัน แนวคิดของผู้ก่อตั้ง ชาวจีนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทและเป็นพลังสำคัญในงานของสมาคมที่เป็นกลไกสำคัญของความร่วมมือเชิงนโยบายในอนาคต” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2563)

การสำรวจข้อมูลจากเว็บไซต์ที่รวบรวมรายชื่อสมาคมจีนต่างๆ ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลจาก www.thaicn.com หรือที่รู้จักในนาม “Thai Chinese Network” (ฐานข้อมูลดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นโดยชาวจีนที่อพยพมาจากเชียงใหม่) เว็บไซต์นี้มีรายชื่อสมาคมถิ่นเดียวกัน สมาคมธุรกิจการค้า ตระกูลองค์กร และข่าวสารข้อมูลของสังคมชาวจีนในประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า รายนามของสมาคมจีนรุ่นใหม่ที่มีลักษณะเป็นสมาคมด้านการค้าและถิ่นฐานทางภูมิศาสตร์ ซึ่งได้เข้าเป็นสมาชิกในเครือข่ายของสหพันธ์หอการค้าไทย-จีนและสมาคมธุรกิจต่างๆ นับถึงวันที่ 18 สิงหาคม 2563 มีการจัดประชุมครั้งที่ 220 รายชื่อสมาคม เช่น สมาคมนักธุรกิจยุคใหม่ไทย-จีน สมาคมนักธุรกิจไทย-เจียงเจ้อฮู สมาคมการค้าไทย-กวางซี สมาคมการค้าไทย-เวินโจว สมาคมการค้าไทย-เหลียวหนิง สมาคมนักธุรกิจเซินเจิ้นประเทศไทย สมาคมนักธุรกิจนานอัน (ประเทศไทย) สมาคมการค้าไทย-จีหลิน สมาคมการค้าไทยเสฉวนและฉงชิ่ง สมาคมการค้าหยุนหนานไทย เป็นต้น

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับมุมมองของศาสตราจารย์จวงกั๋วฉู่ ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีชื่อเสียงด้านชาวจีนโพ้นทะเลศึกษา คลื่นอพยพไปตั้งรกรากของ

ชาวจีนในต่างแดนจะเป็นปรากฏการณ์ที่ทั่วโลกจับตามองสมาคมชาวจีนโพ้นทะเลในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ไม่เพียงจะเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ยังมีบทบาททางเศรษฐกิจที่โดดเด่นอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีผู้อพยพชาวจีนไปสู่ดินแดนโพ้นทะเลจำนวนมากในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา หอการค้าและสมาคมต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือและการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้อพยพใหม่ เป็นองค์กรทางสังคมที่จัดตั้งขึ้นอย่างกระตือรือร้น ทั้งนี้การรวมกันในรูปแบบสมาคมสามารถปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ร่วมกันของชาวจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (庄国土, 2020) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Liu Hong ที่วิเคราะห์ว่ารูปแบบความร่วมมือของการสร้างเครือข่ายของชาวจีนโพ้นทะเล ในช่วงแรกของการเปิดประเทศของจีนเป็นความร่วมมือในส่วนของภาคประชาชน โดยการสนับสนุนของรัฐบาลระดับท้องถิ่นของจีนในการสร้างความเข้มแข็งทางเครือข่ายให้กับสมาคมชาวจีน เพื่อผลประโยชน์ด้านการค้าการลงทุนในดินแดนบ้านเกิดของชาวจีน (Liu Hong, 1998) และในยุคปัจจุบันเมื่อมีการขยายการลงทุนของธุรกิจจีนไปนอกประเทศ เครือข่ายสมาคมชาวจีนมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากจีนไปสู่ต่างประเทศ นับว่าสมาคมการค้านั้นเป็นช่องทางสำคัญที่นักธุรกิจจีนทั่วโลกได้พบปะกัน เช่น การประชุมผู้ประกอบการชาวจีนระดับโลกครั้งที่ 3 จัดขึ้นที่กรุงเทพมหานครในปีค.ศ. 1993 การประชุมผู้ประกอบการชาวจีนระดับโลกครั้งที่ 8 จัดที่กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี และในปีค.ศ. 2023 หอการค้าไทย-จีน เป็นเจ้าภาพประชุมผู้ประกอบการชาวจีนโลก (WCEC) สมัยที่ 16 เป็นต้น

2. จากการศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “รัฐ” และ “สังคม” การก่อตั้งสมาคมเป็นกลไกคุ้มครองผลประโยชน์ของชาวจีนโพ้นทะเล อีกทั้งเป็นตัวเชื่อม

ประสานสำคัญระหว่างรัฐบาลจีนกับชาวจีนในต่างแดน ในขณะที่เดียวกันชาวจีนที่อพยพไปอยู่นอกประเทศต้องดำเนินการและเคารพกฎหมายของประเทศที่อพยพไปตั้งรกราก การเปลี่ยนแปลงสัญชาติจะต้องสละสัญชาติจีนโดยไม่สามารถเป็นบุคคลสองสัญชาติได้ การศึกษาสังคมของชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่จำเป็นต้องทำความเข้าใจกลไกความร่วมมือเชิงเครือข่ายของสมาคมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาคมกับ “รัฐ” เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของสมาคมชาวจีนรุ่นใหม่ในการปฏิสัมพันธ์กับภาครัฐของไทย และบทบาทในการสร้างประชาคมร่วมชะตากรรมของสีจิ้นผิงซึ่งเป็นผู้นำจีนคนปัจจุบัน

ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐของไทยกับสมาคมของชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ ใน 4 มิติ สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ สมาคมการค้าของชาวจีนรุ่นใหม่มีปฏิสัมพันธ์กับภาครัฐของไทยสูงมาก เป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก การดึงดูดนักลงทุนชาวจีนมาลงทุนในประเทศไทย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สมาคมด้านการค้าและถิ่นฐานทางภูมิศาสตร์ก่อตั้งขึ้นโดยชาวจีนที่แปลงสัญชาติเป็นไทย ผู้นำสมาคมเป็นนักธุรกิจที่มีบทบาทในวงการธุรกิจด้านต่างๆ การได้รับเข้าเป็นสมาชิกในเครือข่ายสหพันธ์หอการค้าไทย-จีนและสมาคมธุรกิจต่างๆ โดยมีหอการค้าไทย-จีน (ชื่อเดิมคือหอการค้าจีน-สยามก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2453) เป็นแกนนำ นับเป็นการสร้างความร่วมมือเชิงเครือข่ายที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนในบริบท BRI

2.2 ด้านการสถาปนาเมืองมิตรภาพ สมาคมถิ่นเดียวกันที่ก่อตั้งโดยชาวจีนรุ่นใหม่มีบทบาทปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ในการสถาปนาเมือง

มิตรภาพซึ่งเป็นงานเชิงนโยบายของกระทรวงมหาดไทย นอกจากนั้น การก่อตั้งสมาคมถิ่นเดียวกันจะต้องจดทะเบียนกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เช่น สมาคมเสฉวน เป็นผู้ประสานงานติดต่อให้มีการลงนาม MOU เมืองมิตรภาพระหว่างมณฑลเสฉวนกับจังหวัดโคราช (สัมพันธไมตรีส่วนบุคคล, 21 สิงหาคม 2563)

2.3 ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม สมาคมของชาวจีนรุ่นใหม่ยังมีบทบาทไม่มากในด้านนี้ จากการศึกษาพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาคมกับภาครัฐของไทยในด้านการศึกษาและวัฒนธรรมได้รับการส่งเสริมและผลักดันโดยสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีนมีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการไทยไปเรียนภาษาจีนที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียว ณ เมืองเซี่ยเหมิน และเป็นเจ้าภาพร่วมจัดการประชุมสัมมนาวิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน ขณะที่สภาวัฒนธรรมไทย-จีนและเศรษฐกิจไทย-จีนมีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเลให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการไทยไปเรียนภาษาจีนที่มหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมจีนปักกิ่ง ซึ่งทั้งสององค์กรที่กล่าวถึงนั้นไม่ได้ก่อตั้งโดยชาวจีนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตามแนวโน้มในอนาคตสมาคมของชาวจีนรุ่นใหม่จะมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้นตามนโยบายด้านเศรษฐกิจและเป็นตัวแสดงในการผลักดันความร่วมมือในรูปแบบออนไลน์และการประชุมทางไกล

2.4 ด้านความมั่นคง จากการศึกษาพบว่าสมาคมของชาวจีนรุ่นใหม่ยังไม่มีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับภาครัฐของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง ภารกิจดังกล่าวเป็นอำนาจของภาครัฐเป็นหลัก กลไกของภาค

ประชาสังคมที่ปรากฏยังอยู่ในระยะเริ่มต้น เช่น การก่อตั้งชมรมศิษย์เก่าวิทยาลัย การทหารไทย-จีน เป็นต้น

3. ในฐานะหน่วยงานคลังสมอง ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน (วช.) ควรเสนอ กลไกความร่วมมือไทย-จีนเชิงนโยบายต่อชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ ภายใต้บริบท BRI เพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืนและลดความเสี่ยงในเชิงภัยคุกคาม จากการสำรวจมุมมองเชิงนโยบายของจีนต่อสมาคมชาวจีนรุ่นใหม่ภายใต้บริบท BRI รวมทั้งการประชุมกลุ่มย่อยของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อระดมสมองแสวงหาแนวทางพัฒนา กลไกความร่วมมือเชิงนโยบาย โดยเฉพาะภารกิจของศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน (วช.) ซึ่งมีการจัดสัมมนาวิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีนกับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวแห่งเมืองเซี่ยเหมินมาเป็นเวลานานกว่าทศวรรษ โดยมีสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีนร่วมเป็นเจ้าของการจัดการประชุม นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน (วช.) ยังมีภารกิจสำคัญในการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การวิจัยร่วมกับคลังสมองด้านชาวจีนโพ้นทะเลของฝ่ายจีน ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือเชิงนโยบายเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ภายใต้บริบท BRI ผ่านความร่วมมือภายใต้คณะทำงานของฝ่ายไทยและฝ่ายจีน

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับมุมมองเชิงนโยบายของจีนต่อชาวจีนโพ้นทะเล/ชาวจีนรุ่นใหม่ภายใต้บริบท BRI นักวิชาการจีนได้ศึกษาบทบาทที่สำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลในการริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมยุคใหม่ ปัจจุบันมีชาวจีนอาศัยอยู่ต่างแดนมากกว่า 60 ล้านคนใน 198 ประเทศและภูมิภาคทั่วโลก โดยนำเสนอมุมมองเชิงบวก 4 ประการดังนี้ (陈瑞娟,2016)

(1) การลดความเสี่ยงทางการเมือง ในปัจจุบันปัจจัยทางการเมืองยังเป็น

อุปสรรคสำคัญต่อความร่วมมือระหว่างจีนกับประเทศตามแนวแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหม เนื่องจากวิสาหกิจชาวจีนได้กลายเป็นผู้มีพลังทางเศรษฐกิจและมีเครือข่ายทางการเมืองและการค้าในประเทศที่พำนัก ดังนั้น จึงสามารถอาศัยจุดเด่นมีบทบาทอย่างเต็มที่ในการริเริ่มแถบเศรษฐกิจและเส้นทางสายไหมมีส่วนช่วยลดทอนความเสี่ยงทางการเมืองให้กับประเทศจีนและวิสาหกิจจีน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างจีนกับประเทศที่พักอาศัยอยู่ (2) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ นักธุรกิจชาวจีนในต่างประเทศส่วนใหญ่มีศักยภาพทางการผลิต การเงิน และเครือข่ายตลาดทั่วโลกที่เข้มแข็ง จากข้อมูลสถิติ มูลค่าสินทรัพย์โดยรวมของนักธุรกิจจีนทั่วโลกมีเกือบ 5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ หากสามารถขับเคลื่อนให้นักธุรกิจจีนจากทั่วโลกและวิสาหกิจจีนมีส่วนร่วมในบริบท BRI จะสามารถสร้างประชาคมที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (3) การลดอุปสรรคทางวัฒนธรรม เนื่องจากชาวจีนอาศัยอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลายาวนาน มีความเข้าใจในมิติการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศที่พักอาศัย จึงสามารถเป็นสะพานเชื่อมต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ มาตุภูมิและประเทศที่พักอาศัยได้อย่างมาก (4) การแลกเปลี่ยนเชื่อมต่อกับภาคประชาสังคม โรงเรียนจีน สื่อจีน และสมาคมจีนถือเป็นสามเสาหลักที่สำคัญของสังคมชาวจีนโพ้นทะเลในต่างประเทศ ในบริบทของ BRI องค์กรเหล่านี้จะเป็นสะพานเชื่อม เป็นกลไกภาคประชาสังคมที่สนับสนุนนโยบายรัฐบาลจีน โดยจะดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของดินแดนโพ้นทะเล

จากการศึกษาเอกสารผลการประชุมระดมสมองจัดโดยศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีน (วช.) เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2562 ณ ห้องแคนนา โรงแรม

รามารการ์เด็น โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนจากส่วนราชการ นักวิชาการ ผู้บริหาร สมาคมฯ ได้ร่วมสัมมนาระดมความคิดเห็นในประเด็นหลักด้านความเชื่อมโยง ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว และด้านความสัมพันธ์ทาง สังคมวัฒนธรรมภายใต้บริบท BRI ในการระดมสมองได้พิจารณาถึงประเด็น ปัญหาด้านสังคมวัฒนธรรม แม้จะมีคำกล่าวที่ว่า “ไทย-จีนใช้อื่นไกล เป็นพี่น้อง กัน” และคนจีนได้เข้ามาอยู่อาศัย ปรับตัวเข้ากับบริบทสังคมไทยมาเป็น เวลานานหลายยุคหลายสมัยแล้ว แต่การขยายอิทธิพลของจีนในปัจจุบันได้สร้าง ความหวาดระแวงให้กับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงปัญหาภาพลักษณ์ที่คนจีน บางกลุ่มมุ่งหาประโยชน์ผ่านกิจการต่างๆ เช่น กลุ่มทุนจีนสีเทา ปัญหาทัวร์ ศูนย์เหรียญ การถือครองทรัพย์สินแบบนอมินี ในขณะที่การผสมกลมกลืนชาว จีนอพยพรุ่นใหม่เข้าสู่สังคมไทยทำได้ยากกว่าในอดีตเพราะสภาพแวดล้อม แตกต่างจากอดีตในช่วงที่รัฐบาลไทยเคยประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนคนจีน มาเป็นไทย ในฐานะหน่วยงานคลังสมอง ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์ไทย-จีนควรมี การระดมองค์ความรู้ด้านชาวจีนโพ้นทะเลและมีช่องทางการสื่อสารอย่างเป็นทางการกับหน่วยงานคลังสมองด้านชาวจีนโพ้นทะเลของจีน (มหาวิทยาลัยหัว ฉีเยว เซี่ยเหมิน ซึ่งสังกัดขึ้นตรงกับสำนักงานกิจการชาวจีนโพ้นทะเล) ควร ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้เรื่องประเทศจีนอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งควรที่จะสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสมาคมการค้า สมาคมบ้านเกิด สมาคมกลุ่มภาษา สมาคมตระกูลแซ่ โดยศึกษาการดำเนินงานอันเป็นแบบแผน ของสมาคม “จีนรุ่นเก่า” กับแสวงหาความร่วมมือเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ร่วมกันกับสมาคม “จีนรุ่นใหม่” เพื่อผลักดันการสร้างประชาเชื่อมโยงให้เห็นอย่าง เป็นรูปธรรม

บทสรุป

การผงาดของจีนในฐานะรัฐอารยะภายใต้บริบท BRI เป็นการประกาศจุดยืนที่ชัดเจนบนเวทีโลกของจีน มีเป้าหมายของการสร้างประชาคมร่วมชะตากรรม (Zhang Weiwei, 2011) การฟื้นคืนศักราชบนเวทีโลกของจีนส่งผลให้ “เครือข่ายของสมาคมชาวจีนรุ่นใหม่” ปรากฏชัดเจนและมีสถานภาพทางสังคมมากขึ้นกว่าเดิม เป็นตัวแสดงที่สำคัญบนพื้นที่แห่งการแย่งชิงทรัพยากรและจิตใจของมวลมนุษยชาติ ดังที่ผู้นำจีนพยายามเสนอแนวคิด “ประชาเชื่อมโยง” ในเกมที่จีนพยายามเล่นหมากล้อมแย่งชิงอิทธิพลบนเวทีโลกระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาที่รัฐบาลจีนกำลังสร้างโลกาภิวัตน์ลายมังกร (Chinized globalization) (Wang Yiwei, 2016; อาร์ม ตั้งนิรันดร, 2562) ท่ามกลางกระแสต่อสู้ทางการเมืองระหว่างประเทศเกมนี้ ประเทศไทยมีความสำคัญต่อจีนทั้งในทางภูมิรัฐศาสตร์ เส้นทางทางการค้าการลงทุนและความร่วมมือในเวทีระดับภูมิภาค ซึ่งตัวแสดงภาคประชาสังคมของชาวจีนในประเทศไทยจะมีบทบาทสำคัญ เป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ไทย-จีน ในด้านเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน การศึกษาและวัฒนธรรม และเป็นพลังสำคัญในการสร้าง “ประชาเชื่อมโยง” ภายใต้บริบท BRI

เอกสารอ้างอิง

- อาร์ม ตั้งนิรันดร. (2562). จีน-อเมริกา : จากสงครามการค้า สู่มหาสงครามเทคโนโลยี ถึงสงครามเย็น 2.0. กรุงเทพฯ: Bookscape.
- Callahan, A. (2016). China's "Asia Dream" The Belt Road Initiative and the new regional order. *Asian Journal of Comparative Politics*, 1 (3), 226-243.
- Nukitragan, K. (2019). *The New Chinese Migrants in Thailand: Mobilities, Roles, and Influences of Sino-Thai Relations*. Retrieved November 15, 2022 from <http://www.vijaichina.com/sites/default/files/6.2%20Kulnaree%20Nukitragan.pdf>
- Liu, Hong. (1998). Old Linkages, New Networks: The Globalization of Overseas Chinese Voluntary Associations and its Implications. *The China Quarterly*, 155 (September), 588 – 609.
- Wang, Yiwei. (2016). *China connects the world: What behind the Belt and Road Initiative*. China Intercontinental Press & New World Press.
- Zhang, Weiwei. (2011). *The China wave: Rise of a civilizational state*. New York: World Century.
- 陈瑞娟.(2016).“一带一路”建设背景下广州开展华侨华人统战工作的思考. *广州社会主义学院学报* (02),60-63.
- 李其荣.(2008).新华侨华人的职业结构及其影响因素——美国与加拿大的比较. *东南亚研究*(02),72-79.

魏斌.(2018).华侨华人与“一带一路”战略.天津市社会主义学院学报
(04),57-60.

张秀明.(2001).国际移民体系中的中国大陆移民——也谈新移民问题.华
侨华人历史研究第1期.

赵和曼.(2003).美国新华侨华人的若干变化.八桂侨刊第1期

张维为.(2019).这就是中国上海：上海人民出版社.

庄国土.(2020).21世纪前期海外华侨华人社团发展的特点评析.南洋问题
研究(01),55-64.